

dzień po dniu, rok po roku. Jakiej zatem trzeba odpowiedzialności, cierpliwości, aby godnie wypełnić nadane przez Boga zadanie?

W recenzowanej książce daje się zauważyć łatwość przekazania rzeczy ważnych i znanych, o których w życiu codziennym często się zapomina. Może dlatego, że świat za szybko biegnie, że rodzice nie mają czasu, by usiąść i popatrzeć tak zwyczajnie na dziecko, które właśnie zaczyna np. raczkować, a jednocześnie zastanowić się, czy da się radę wychować je na kogoś, o kim z dumą będą mogli powiedzieć: „to mój syn, to moja córka!”. Lektura tej książki może „otworzyć oczy” rodzicom na wychowawczy sens macierzyństwa i ojcostwa, a tą drogą na miłość dobrą, odpowiedzialną i partnerską.

Dzięki swojej treści będzie recenzowana publikacja z pewnością cenna dla wszystkich, którzy zawodowo zajmują się problematyką małżeństwa, rodziny i wychowania, a także dla tych, którzy już są lub będą rodzicami, małżonkami, duszpasterzami i wychowawcami. Warto ją polecić każdemu, kto jest zainteresowany godnym wychowywaniem i szuka wskazówek na temat, jak dobrze wychowywać.

Ks. Józef Stala

Krzysztof Wolski, *Nazaret – źródło świętości. Podstawy duchowości rodzinnej w świetle nauczania Jana Pawła II*, Łomianki 2001, ss. 192, ISBN 83-87823-13-9.

We współczesnym świecie rodzina narażona jest na wiele niebezpieczeństw oraz wypaczeń. Stąd też istnieje ciągła potrzeba ukazywania właściwego ideału oraz wzorca małżeństwa i rodziny, wzorca odwołującego się do Świętej Rodziny z Nazaretu.

W Fundacji „Pomoc Rodzinie” ukazała się w 2001 roku książka ks. doktora Krzysztofa Wolskiego, zatytułowana *Nazaret – źródło świętości. Podstawy duchowości rodzinnej w świetle nauczania Jana Pawła II*. Ta bardzo ciekawa i bogata w swej treści pozycja naukowa została wydana i opublikowana z okazji 25-lecia Instytutu Studiów nad Rodziną w Łomiankach.

Książka Krzysztofa Wolskiego jest bogata w opisy różnych aspektów świętości i życia rodzinnego. Wychodzi od mocnego fundamentu, którym jest Bóg Trójjedy-ny, powołujący Świętą Rodzinę. Ta wspólnota została przedstawiona jako uniwersalny wzór wszystkich rodzin. Pomimo zmieniających się warunków i problemów związanych z rodziną, autor powracał do źródła, które jest odpowiedzią na wszystkie pytania, opierając się na nauce Jana Pawła II, próbując jednocześnie opracować jego bogaty wkład w poruszaną tematykę.

Autor dzieła, nawiązując do przemówień i dokumentów Ojca Świętego Jana Pawła II, w sposób niezwykle syntetyczny i uporządkowany, ukazał Rodzinę Nazaretańską jako wzór dla współczesnych rodzin. Ta pozycja rzuca jasne światło na rzeczywistość rodziny, która jest i być powinna wspólnotą osób różnej płci, złączonych więzami prawdziwej miłości. Szczególnie dziś, kiedy termin „małżeństwo” próbuje się odnosić również do związków osób tej samej płci, kiedy domaga się dla nich prawa adopcji dzieci, potrzeba stanowczo stawać w obronie Bożego planu względem małżeństwa i rodziny, który jest coraz częściej podważany przez ludzi pozostających pod wpływem „ojca kłamstwa”. Począwszy od Księgi Rodzaju po dzień dzisiejszy, jak echo rozlega się szatańskie wołanie: „będziecie jak bogowie”, którego skutkiem jest uzurpowanie sobie prawa do stanowienia, co jest dobre, a co złe, oraz prawa do „poprawiania” Boga, także w dziedzinie małżeństwa i rodziny. Wychodząc naprzeciw tym i podobnym problemom, Krzysztof Wolski ukazał w jasny sposób miejsce Rodziny Nazaretańskiej w Bożym planie zbawienia, a jednocześnie jej misję w odniesieniu do współczesnych „kościół w miniaturze”.

Autor książki dobrze zna problematykę duchowości rodzinnej, jej rolę i funkcje, jakie pełni w społeczeństwie oraz z jakimi problemami się spotyka, by mogła wypełniać powołanie powierzone jej przez Boga. Podzielił swoją pracę na pięć rozdziałów, zapewniających przejrzystość opracowaniu. Już we wprowadzeniu przybliżył cel dzieła, którym jest przedstawienie świętości rodziny, poprzez próbę zdefiniowania świętości, którą łączy z Bogiem, a także Maryją i Józefem. Na samym wstępie wprowadził czytelnika w historię pojęcia rodziny, przybliżył ważne wydarzenia i momenty przełomowe, które wywarły duży wpływ na kształtowanie się myśli, czym jest rodzina, gdzie są jej korzenie i kto zajmował się już tą problematyką.

W pierwszym rozdziale: *Misterium Rodziny z Nazaretu fundamentem świętości rodzin*, autor wskazał na powołanie jako rzeczywistość wpisaną w dzieje każdego człowieka, a jednocześnie będącą owocem jego działania. Prawda ta została szczególnie zaakcentowana na przykładzie Maryi i Józefa, którzy wybrani przez Boga do stworzenia rodziny Synowi Boga byli całkowicie wolni w podjęciu ostatecznej decyzji. Ich gotowość i otwartość na przyjęcie Bożej woli była następstwem wiary, która towarzyszyła im w każdej chwili istnienia, także w sytuacjach trudnych i nie do końca rozumianych, a określonych przez autora jako „ciemność wiary”.

Drugi rozdział nosi tytuł: *Miłość małżeńska*. Dla katolików ideałem i niedościgłym wzorem miłości łączącej osoby jest „komunia miłości”, istniejąca pomiędzy Osobami Trójcy Świętej. Autor omawianej pozycji zwracał uwagę na różnicę pomiędzy miłością do każdego człowieka, nawet do nieprzyjaciela, a miłością istniejącą pomiędzy małżonkami. W drugim przypadku miłość powinna być obustronna, oparta na głębokim przekonaniu, że „oddaniu siebie samego odpowiada oddanie

drugiej osoby”. Wartym zaznaczenia jest także poruszona prawda wolności człowieka w podejmowaniu decyzji o zawarciu małżeństwa.

Miłość małżeńska, nawet najbardziej autentyczna, nie jest w stanie budować komunii osób, jeżeli zabraknie łaski Chrystusowej, co szczególnie mocno podkreślił Krzysztof Wolski w trzecim rozdziale – *Odkupiona miłość małżeńska*. Rodzina Nazaretańska czerpała siłę do życia w posłuszeństwie Bogu, do życia w miłości z obecności pośród nich samego Boga – Jezusa Chrystusa. Każda rodzina zatem, by mogła właściwie „funkcjonować”, powinna być „Bogiem silna”.

W czwartym rozdziale – *Tajemnica rodzicielstwa*, autor ukazał ludzką płodność jako Boży dar, jako owoc miłości mężczyzny i kobiety, a jednocześnie jako sposób, przez który człowiek uczestniczy w dziele stwórczym Boga. Szczególnie cenną kwestią jest ukazanie dziecka jako osoby, która swoją obecnością ubogaca rodzinę, w której przychodzi na świat. To ważne spostrzeżenie w czasach konsumpcjonizmu, kiedy to wielokrotnie spogląda się na dziecko jako na „przeszkodę” we wszechstronnym rozwoju rodziców, czego skutkiem jest rozdzielenie dwóch – jakże ważnych – aspektów ludzkiej płciowości: wyrażania miłości w małżeństwie, połączonej z gotowością do przyjęcia potomstwa.

W ostatnim, piątym rozdziale autor wskazał na sakramenty, modlitwę i pracę, jako na źródło uświęcenia rodziny, a jednocześnie na samą rodzinę, która poprzez panującą w niej atmosferę i klimat religijny będzie stawała się źródłem uświęcenia także dla innych rodzin, uczestnicząc w ten sposób w potrójnej misji Chrystusa: prorockiej, kapłańskiej i królewskiej.

Omawianą książkę autor zakończył podsumowaniem i dedykacją rodzinom chrześcijańskim, by czerpały wzór z Rodziny Nazaretańskiej – to swoista promocja Rodziny z Nazaretu, jako uniwersalnego wzoru dla rodzin wszystkich czasów.

Wydaje się, że książka Krzysztofa Wolskiego, pt. *Nazaret – źródło świętości*, jest cennym źródłem myśli na temat małżeństwa i rodziny, opartym na nauczaniu Jana Pawła II. Szczególnie ważną kwestią, obecną w całej książce, jest nieustanne przeplatanie się wniosków, płynących ze spojrzenia na Nazaretańską Rodzinę ze współczesną rzeczywistością. To, co przed ponad dwoma tysiącami lat przeżywała Maryja, Jezus i Józef, jest lekcją życia, w której niezastąpioną rolę odgrywa zakonwiczanie w Bogu, nie pozostające bez echa w zwykłej codziennej egzystencji.

Język recenzowanej pozycji jest bardzo zwięzły, naukowy, ale jednocześnie prosty, co sprawia, że każdy może sięgnąć po tę lekturę i odnaleźć odpowiedzi na dręczące go pytania. Niniejsza pozycja w bardzo obszerny i skrupulatny sposób objaśnia wszystkie zagadnienia na temat życia i świętości rodziny. Cenną rzeczą w omawianej pozycji jest bibliografia, w której oprócz nauczania Ojca Świętego Jana Pawła II, można znaleźć odniesienie do nauczania innych papieży oraz teologów i myślicieli.

Książka Krzysztofa Wolskiego jest pozycją, po którą sięgną specjaliści, ale i wartą do przestudiowania przez ludzi młodych, stających przed decyzją zawarcia

małżeństwa, przygotowujących się do założenia własnej rodziny, jak również przez ludzi, którzy żyją już w założonych przez siebie „wspólnotach miłości” oraz przez tych, którzy wychowują młode pokolenie do zadań, jakie ich w przyszłości czekają. Z całą pewnością lektura niniejszej książki otworzy nowe horyzonty, rzuci światło na wiele, wydawać by się mogło, znanych już spraw, a jednak wciąż jakoś pomijanych, zwłaszcza w nauczaniu i codziennym życiu.

Ks. Józef Stala

Teologia pastoralna, t. 2: *Teologia pastoralna szczegółowa*, red. R. Kamiński, Wydawnictwo Atla 2, Lublin 2002 ss. 660, ISBN 83-913899-9-7.

Działalność duszpasterska Kościoła opiera się z jednej strony na niezmiennych zasadach, mających oparcie w Objawieniu i tradycji chrześcijańskiej, lecz z drugiej strony duszpasterstwo jest uwarunkowane czasem i okolicznościami. Niezmiennie zasady stanowią fundament każdej koncepcji duszpasterstwa i nie mogą być kwestionowane w żadnym okresie czasu. Koncepcje duszpasterskie nie pozostają jednak niezależne od wyzwań danej epoki. Nie ma bowiem duszpasterstwa uniwersalnego na wszystkie czasy i dla całego Kościoła. Jest ono zawsze przystosowane do określonych warunków miejsca i czasu. Realizacją praktycznej działalności Kościoła w świecie współczesnym zajmuje się teologia pastoralna szczegółowa, której poświęcony został drugi tom podręcznika pt. *Teologia pastoralna*.

Podręcznik składa się z ośmiu rozdziałów, poprzedzonych wprowadzeniem redaktora podręcznika, ks. prof. dra hab. Ryszarda Kamińskiego. Na końcu podręcznika umieszczono zestawienie literatury przedmiotu (s. 627–646), wykorzystanej w dwóch tomach podręcznika teologii pastoralnej oraz informacje o dwudziestu autorach, pochodzących z różnych ośrodków teologicznych w Polsce, którzy uczestniczyli w powstawaniu omawianego tomu podręcznika¹.

Pierwszy rozdział ukazuje parafię jako miejsce realizacji duszpasterstwa Kościoła. Na początku przedstawiono powstanie i rozwój parafii jako podstawowej struktury duszpasterskiej, będącej wytworem Kościoła historycznego. Następnie ukazano współczesną wizję parafii zawartą w nauczaniu Soboru Watykańskiego II (1962–1965) i w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Nauczanie Kościoła

¹ W tworzeniu drugiego tomu podręcznika teologii pastoralnej wzięli udział następujący autorzy: R. Kamiński, A. Baczyński, R. Bieleń, B. Drożdż, M. Fiałkowski, A. Kaczor, J.J. Janicki, J. Kochański, B. Mierzwiński, M. Ostrowski, S. Pamuła, A. Przybecki, W. Przygoda, G. Siwek, A. Tomkiewicz, J. Wal, J. Wilk, H. Wrońska, M. Zajac, A. Żądło.